

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING IXTIROCHILIK MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH PEDAGOGIK TAVFSIFI.

Yakubova Manzura Abdurahmonovna

*JDPU, Maktabgacha va boshlang'ich yo'nalishlarda masofaviy ta'lim
yo'nalishi kafedrası mudiri. dotsent.*

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning ixtirochilik madaniyatini rivojlantirish pedagogik tavsifi haqida so'z borgan.

Kalit so'zlar: ijodkorlik qobiliyati, tasviriy san'at, mehnat, musiqa va jismoniy tarbiya, ijodiy faoliyat, imkoniyat yaratish, ixtirochilik qobiliyatlari, maqsadga yo'naltirilgan, rejalashtirilgan, me'yor va mezonlar, uzluksiz ta'lim.

Abstract: This article talks about the pedagogical description of developing the inventive culture of preschool children.

Key words: creativity, visual arts, work, music and physical education, creative activity, opportunity creation, inventive skills, goal-oriented, planned, standards and criteria, continuous education.

Jahon miqiyosida innovatsion rivojlanishning global vazifalaridan biri bu maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy, dialektik fikrlashini shakllantirish muhim vazifalardan bo'lib kelmoqda. Ko'pgina rivojlangan davlatlarda, jumladan AQSH, Yaponiya, Izrail, Singapur, Rossiyada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni ijodiy va ixtirochilik qobiliyatlarini rivojlantirish maqsadida innovatsion yondashuvlardan, metodlardan samarali foydalanib kelinmoqda. Hozirda shaxs faoliyati barcha sohalarida dinamik rivojlanayotgan texnologiyalar joriy etilmoqda.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda bilish jarayoni ijodiy faoliyat natijasida yuz beradi. Bolaning berilgan topshiriqni bajarish jarayonida izlanishi, ijodiy faoliyati namoyon bo'lishi uchun aniq maqsadga yo'naltirilgan, rejalashtirilgan, me'yor va mezonlarga ega bo'lgan, o'z-o'zini anglagan faoliyat zaruriyati seziladi. Bu esa bolada atrof-olam ob'ektlari va ular haqidagi bilimlarni o'zlashtirish hamda ta'lim samaradorligini vujudga keltirish, faoliyatning avvalgi turlariga tayanishni taqozo etadi.

Xususan, "Shaxsdagi ijodkorlik xususiyatlarini qanday tarbiyalash mumkin?"- degan dolzarb muammo bugun paydo bo'lmagan. Azal-azaldan ijodkorlikning boshlanishi bo'lgan insondagi ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish masalasi bevosita bolalar ta'lim-tarbiyasi bilan shug'ullanuvchi pedagoglarni ham, tadqiqotchilarni ham hozirgi davrgacha qiziqtirib keladi. Ta'lim va tarbiya, shaxsning jamiyatda shakllanishi, qobiliyatlarni rivojlantirish hanuzgacha pedagogikaning eng dolzarb masalasi bo'lib qolmoqda.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy faollikni shakllantirish texnologiyasini ishlab chiqish muammosi ko'p qirrali pedagogik- psixologik ijtimoiy vazifalardan biri bo'lib, jamiyat ijtimoiy rivojlanishi va taraqqiyoti uchun dolzarb vazifalardan biridir.

Ijodkorlik – faoliyatning turli holatlarida paydo bo'ladi. Qiziqish ilhom, intilish va boshqalar ijodkorlikning inson ongida eng oliy tarzda paydo bo'lishidan tortib, to namoyon bo'lishigacha jarayonni o'z ichiga oladi. Shaxsning ijodiy faoliyat ehtiyoji faoliyatda yangi, ilgari maqsad qilib qo'yilmagan bunyodkorlik intilishini bildiradi.

Bolalardagi ijodiy faoliyatning har qanday kurtaklari ta'lim- tarbiya, faoliyatdan tashqarida kamol topa olmaydi. Ta'lim-tarbiya jarayonida bolalardagi yashirin iste'dodlarni yuzaga chiqarish, maktabgacha yoshdan boshlab o'z faoliyatini namoyon qilishi uchun imkoniyat yaratish, ulardagi ijodkorlik qobiliyatini rivojlantirish kelajakda yuksak salohiyatli, ijtimoiy faol, o'tkir zehni, kashfiyotchilik qobiliyatini namoyon eta oladigan raqobatbardosh kadrlarni voyaga yetkazish garovi bo'lib hisoblanadi. Bu esa davlatimizning ustuvor yo'nalishlaridan biri – har tomonlama barkamol insonni voyaga yetkazish g'oyasiga mos keladi.

Bolalarda ijodkorlikni rivojlantirishning samarali pedagogik texnologiyalaridan biri bu TRIZ texnologiyasi sanaladi.

Tasviriy masalalarni yechish nazariyasi (TRIZ) ixtirochi Geynrix Altshuller va uning izdoshlari tomonidan olimlarning ijodiy jarayonini takomillashtirish maqsadida yaratilgan algoritmlar majmuasidir. G.S.Altshuller 1946- yildan 1971- yilgacha bo'lgan davrda 40 mingdan ortiq patent va mualliflik guvohnomalarini o'rganib chiqdi, echimlarni ixtirochilikning 5 darajasiga ko'ra tasnifladi va ixtirochilar tomonidan qo'llaniladigan 40 ta standart texnikani aniqladi. Ixtirochilik muammolarini yechish algoritmi (ARIZ) bilan birgalikda bu TRIZ texnologiyaning yadrosiga aylandi.

Maktabgacha ta'limda bolalarda ijodiy faollikni shakllantirish ta'lim-tarbiya jarayonining muhim tarkibiy qismi sanaladi.

Maktabgacha ta'limning faol va yetakchi sub'ektlari bo'lgan bolalarning yosh va psixologik xususiyatlari, shuningdek, tasviriy san'at, mehnat, musiqa va jismoniy tarbiyaning o'ziga xos jihatlari o'qituvchidan ijodiy yondashuvni talab qiladi. «Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablari» va «Ilk qadam» o'quv dasturining ishlab chiqilishi uzluksiz

ta'lim tizimida maktabgacha ta'limni samarali amalga oshirish uchun keng imkoniyatlar yaratdi. O'quv dasturida maktabgacha ta'lim muassasasida rivojlantiruvchi muhitni tashkil etishda bolalarning o'ziga xos belgilarga ega bo'lgan yoshga doir xususiyatlari va ehtiyojlarini hisobga olish muhim ahamiyat kasb etishi qayd etiladi. Shu bilan birga rivojlantiruvchi muhit mazmuniga quyidagilar ko'rsatiladi(1-rasm).

1-rasm. MTTda rivojlantiruvchi muhitning mazmuni.

Xulosa qilib ayatganda, maktabgacha ta'limni ham shaklan, ham mazmunan yangilashga qaratilgan bu kabi innovatsiyalar ota-onalardan tortib barcha pedagoglar bola tarbiyasi, uning ta'lim olishga tayyorgarligiga zamon talablaridan kelib chiqqan holda yondashuvini talab etadi. Maktabgacha ta'lim tashkiloti guruhlarida tashkil etiladigan rivojlanish markazlaridagi jarayonlar bolalarning doimiy ravishda yangi bilimlarni o'zlashtirishga, mustahkamlashga yordam beradi. Bolalarni o'z bilimini mustaqil ravishda to'ldirib borish, kechayotgan yangilanish jarayonlariga munosib moslashib borishga o'rgatish rivojlanish markazlarining asosiy maqsadidir.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Ishmuhamedov R.J. Innovatsion texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari. – T.: TDPU, 2005.
2. Molaeva-Tomina LB Badiiy ijod psixologiyasi: Universitetlar uchun darslik. - M.: Akademik loyiha, 2003y. 304 b
3. Efremov V.I. TRIZ asosida bolalarni ijodiy tarbiyalash va o'qitish. - Penza: Unicon-TRIZ, 2000 yil, 130b.
4. Kotova E. V., Kuznetsova S., Romanova T. A. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish: Uslubiy qo'llanma. M.: TC Sphere, 2010y. - 128 b.
5. Begimqulov U.Sh. Pedagogik ta'limda zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etishning ilmiy-nazariy asoslari. - T.: Fan, 2007. - 160 b.
6. Belova E. S. P. Torrens testidan foydalangan holda maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy salohiyatini aniqlash // Psixologik diagnostika. 2004. No 1. S. 21-40.